

КОНСТРУКЦІЇ СЕМАНТИКО-СИНТАКСИЧНОГО ПАРАЛЕЛІЗМУ В МОВНО-ОБРАЗНІЙ СИСТЕМІ ПОЕТИЧНОГО ТЕКСТУ

Наталія Шатілова

кандидат філологічних наук, асистент кафедри сучасної української мови Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
n.shatilova@chnu.edu.ua

Семантико-синтаксичний паралелізм – один з релевантних мовностилістичних маркерів і композиційних прийомів українського фольклорно-пісенного дискурсу (Т. Беценко, Ф. Буслаєв, О. Веселовський, Н. Гуйванюк, Н. Данилюк, С. Єрмоленко, В. Жирмунський, О. Квятковський, Л. Мацько, О. Хроленко, В. Чабаненко та ін.). Утім, конструкції, побудовані на повторі схожих синтаксичних структур з тотожною модальністю (розповідною, спонукальною чи питальною), однаковим порядком слів, ідентичним інтонаційним малюнком та внутрішньою асоціативно-символічною подібністю образів поширені й в поезії представників національної літератури як форма вираження символічних образів, що динамізує, естетизує й експресивізує поетичний текст.

Семантична ознака паралелізму – зіставлення образних ситуацій зі сфер природи і людського життя через синтаксичну однотипність рядків: синонімічних або антонімічних, пор.: *Виріс в лісі дуб хороший, рівний, кучерявий, а у ньеньки хлопець гарний, рум'яний, білявий* (С. Воробкевич); *Зелені знов калина, в цвіти вбирається; а дівчина-сиротина слізьми умивається* (С. Воробкевич). У поетичних текстах такі конструкції увиразнюють тенденцію народнопісенної мови до протиставлення понять та образів, відображаючи зв'язок людини з навколишньою природою: *На горбочку березонька униз похилилась; в ньеньки гарна дівчинонька тяжко засмутилась* (С. Воробкевич); *При потоці явір, явір зелененький, а у вдови хлопець, хлопець молоденький* (С. Воробкевич). Паралелізм розгортається на мовних символах – усталених традиційних образах з виразним фольклорним забарвленням.

Синтаксична особливість паралелізму – його особлива побудова за принципом симетрії та повтору (однакова будова структурних компонентів, подібний порядок актуалізованих членів речення, однотипність зв'язків та граматичних форм вираження, можливий єдинопочаток зіставляваних частин, використання антонімів і синонімів), пор.: *Там над рікою та під скалою білая **рожа** красно цвіте – в старій неньки в хатці маленькій гожа, хороша **доня** росте* (С. Воробкевич). ***Перестала** моя рожка цвісти біло, красно; **перестали** мої очі та сяяти ясно* (С. Воробкевич). Попри відсутність формальних засобів синтаксичного зв'язку – сполучників чи сполучних слів, у таких конструкціях особливої стильової ролі набувають порядок слів, інтонація, пісенна ритмомелодика.

Фольклорну традицію семантико-синтаксичних паралелізмів у поетичному дискурсі унаочнюють: однотипні заперечені порівняння-зіставлення: *У тій Руській Молдовиці над потоком у вдовиці **не зірниця** ясно сяє, **то дівчина** проживає* (С. Воробкевич); *Над Прутом у лузі **не місяць** зійшов, **то хлопець** до кралі-дівчини прийшов* (С. Воробкевич); паралельні синтаксичні структури, побудовані на образному запитанні та заперечній розширеній відповіді на нього: *Чи то вихри, чи то буря там полову так розносить? Чи вовчиця там в бараці за вовчатами голосить? Ні, то слава Запорожжя Татарина впень стинає, бунчук, ганджар, лук довжезний ворон-коня відбирає* (С. Воробкевич); традиційні для народнопісенного стилю зачини з вигуком *ой* у ролі емоційно-експресивної підсилювальної частки, пор.: ***Ой** від бурі явір низько похилив ся, кучерявий хлопець тяжко зажурив ся* (С. Воробкевич).

Побудовані на основі синтаксичної однотипності та асоціативних зв'язків з явищами природи, такі структури містять символічні для українців фольклорні зіставлення (*дівчина – калина, береза, рожка, зірниця; хлопець – дуб, явір, місяць*), що експресивізують поетичний текст, наповнюють його драматичними інтонаціями, специфічним ритмічним ладом, маркуючи зближення художньої мови поета з фольклорною течією, відображаючи специфіку національного світобачення.